# Näringsutskottets betänkande 1983/84:17

## om ny lagstiftning på kärnenergiområdet (prop. 1983/84:60)

### Ärendet

I proposition 1983/84:60 (industridepartementet) har regeringen – efter föredragning av statsrådet Birgitta Dahl – föreslagit riksdagen att antaga

*dels* förslag till lag om kärnteknisk verksamhet,

*dels* förslag till vissa följdändringar i andra lagar.

Tre motioner har väckts med anledning av propositionen.

Propositionen och motionerna redovisas i det följande.

### Propositionen

#### Huvudsakligt innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en ny lag om kärnteknisk verksamhet. Lagen syftar till att främja säkerheten vid kärnverksamhet och att möjliggöra att de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen.

Bland nyheterna i lagen är särskilt att varje reaktorinnehavare åläggs att upprätta eller låta upprätta ett program för den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet och de övriga åtgärder som behövs för att det kärnavfall som uppkommer i verksamheten skall kunna hanteras och slutförvaras på ett säkert sätt och att anläggningen skall kunna avvecklas och rivas på ett säkert sätt. Forskningsprogrammet skall avse en period av minst sex år och skall med början år 1986 vart tredje år granskas och utvärderas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Vidare bemyndigas regeringen att uppställa krav på tillstånd för utförsel av produkter som utan att vara direkt avsedda för framställning av kärnladdningar är av väsentlig betydelse för sådan framställning. Också s. k. teknologiöverföring, dvs. upplåtelse eller överlåtelse av rätt att utomlands tillverka viss utrustning eller visst material, föreslås bli omfattad av tillståndsplikt i den utsträckning regeringen föreskriver. I fråga om de krav som gäller för ett s. k. laddningstillstånd föreslås vissa ändringar. Tillstånd till laddning skall lämnas endast om reaktorns innehavare har visat att det för hantering och slutlig förvaring av använt kärnbränsle m. m. finns en metod som kan godtas med hänsyn till säkerhet och strålskydd. Reaktorinnehavaren skall dessutom ha företett ett program för den forsknings- och utvecklingsverksamhet som behövs för att i reaktorn använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som härrör från detta skall kunna hanteras och slutförvaras på ett säkert sätt. I en särskild

övergångsbestämmelse anges att dessa krav skall gälla kärnkraftsreaktorerna Forsmark 3 och Oskarshamn 3. De lokala säkerhetsnämndernas insyn i kärnkraftverkens verksamhet vidgas till att omfatta alla förekommande säkerhets- och strålskyddsfrågor samt beredskapsplaneringen kring kärnkraftverken. Lokala säkerhetsnämnder föreslås bli inrättade också i kommuner där det byggs anläggningar för hantering, lagring eller slutlig förvaring av kärnavfall eller av kärnämnen som inte skall användas på nytt.

Den nya lagen ersätter atomenergilagen (1956:306), lagen (1977:140) om särskilt tillstånd att tillföra kärnreaktor kärnbränsle, m. m. (villkorslagen), lagen (1980:1123) om offentlig insyn i säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken samt de delar av lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m. som reglerar en reaktorinnehavares ansvar för avfallshantering m. m. Frågor om skydd mot strålning skall liksom f. n. regleras med stöd av strålskyddslagen (1958:110).

På grund av den nya lagen om kärnteknisk verksamhet föreslås vissa redaktionella ändringar i strålskyddslagen, lagen om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m., lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter, sekretesslagen (1980:100) och lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 februari 1984.

### Förslag

Regeringen föreslår riksdagen att antaga förslag till

1. lag om kärnteknisk verksamhet.
2. lag om ändring i strålskyddslagen (1958:110).
3. lag om ändring i lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m..
4. lag om ändring i lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter,
5. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),

[6]. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Lagförslagen finns på s. 3–15 i propositionen. Förslagen under 1–5 har granskats av lagrådet.

## Motionerna

### Yrkanden

De motioner som har väckts med anledning av propositionen är

1983/84:227 av Lennart Blom (m) och Per Unckel (m), vari hemställs att riksdagen beslutar att komplettera 15 § i den föreslagna lagen om kärnteknisk verksamhet på sätt som anges i motionen.

1983/84:228 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär förslag till ändring och komplettering av den i proposition 1983/84:60 föreslagna lagstiftningen på kärnenergiområdet avseende

a) antal reaktorer och tidpunkt när kärnkraftsprogrammet skall vara avvecklat – dvs. att tolv reaktorer får byggas och användas och en successiv avveckling sker med syftet att samtliga reaktorer skall vara tagna ur drift senast år 2010,

b) uranbrytning,

c) slutförvaring av det utbrända kärnbränslet,

d) export av kärnkraftsreaktorer, reaktorkomponenter, kärnteknisk utrustning och kärnkraftsteknologi,

e) forsknings- och utvecklingsverksamhet kring slutförvaringen av det utbrända kärnbränslet, finansiering av avveckling m. m.,

f) de lokala säkerhetsnämnderna,

2. hos regeringen begär att förslag till övergångsbestämmelser för hanteringen av redan ingångna upparbetningsavtal och en plan för återtagande av redan utskeppat, ej upparbetat avfall upprättas,

3. som sin mening uttalar att den kommunala vetorätten skall gälla hela kärnbränslecykeln med dess olika led i enlighet med vad som anförts i motionen,

1983/84:229 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar sig för

a) att laddning av reaktorerna Forsmark 3 och Oskarshamn 3 inte bör medges samt

b) att kärnvärmereaktorn Secure eller andra typer av reaktorer inte bör införas i det svenska energisystemet,

2. avslår proposition 1983/84:60 och hos regeringen hemställer om ett nytt lagförslag med skärpta och mera precisa bestämmelser innefattande:

a) bestämmelser om samordning av information och prövning vid tillkomst av kärnteknisk anläggning,

b) förbud mot upparbetning och export av använt kärnbränsle,

c) förbud mot slutförvar under havsytan,

d) totalförbud mot export av utrustning och teknologi på kärnkraftsområdet,

e) reglering av antalet reaktorer till högst 12 och tid för sista avstängning år 2010,

f) förbud mot uranprospektering och uranbrytning.

**Motivering**

I detta avsnitt refereras allmänna synpunkter i motionerna 1983/84:228 (c) och 1983/84:229 (vpk). I övrigt redovisas resonemangen i de tre motionerna i anslutning till utskottets ställningstaganden under rubriken "Utskottet".

*Rättelse:* S. 4, rad 20 Står: 229 (c) Rättat till: 229 (vpk)

Politiken borde, anförs det i motion 1983/84:228 (c), av miljö- och säkerhetsskäl ha inriktats på att kärnkraften skulle avvecklas under en tioårsperiod. Många av de problem som omfattas av den föreslagna lagstiftningen borde ha varit lösta redan innan man hade bestämt sig för att utnyttja kärnkraft. Centerpartiet har emellertid förklarat sig berett att respektera det utslag som folkomröstningen år 1980 gav, dvs. att kärnkraftsprogrammet skall omfatta tolv reaktorer och vara avvecklat senast år 2010.

En ny lagstiftning på kärnenergiområdet måste, säger motionärerna, innehålla stränga krav och regler för alla led i kärnbränslecykeln. Även verksamheter som inte direkt är led i denna utan mera en konsekvens av att kärnkraft utnyttjas måste regleras av lagstiftningen. Utformningen av lagstiftningen måste överensstämma med innebörden av folkomröstningens resultat. Lagstiftningen måste vidare utgå från sambandet mellan civil och militär användning av kärnenergi och från de särskilda risker för miljö och människor som är förenade med kärnkraftsproduktionen och hanteringen av avfallet från denna. Motionärerna finner med dessa utgångspunkter att regeringens förslag till lagstiftning har klara brister och är ofullständigt.

Mycket mera bestämda och preciserade regler för den fortsatta kärnkraftsdriften måste komma till uttryck i lagstiftningen, sägs det i motion 1983/84:229 (vpk). Mot bakgrund av folkomröstningens resultat och riksdagens beslut borde 1980-talets lagstiftning syfta till att hålla tillbaka vidare kärnkraftsutbyggnad och underlätta avveckling av kärnkraften. Ingenting av detta tillgodoses i det framlagda lagförslaget. Detta medför ingen skärpning på viktiga områden utan innebär endast en samordning och strukturering av den nuvarande lagstiftningen. I atomlagstiftningskommittén har det inte gått att få gehör för strängare och mera långtgående krav, konstaterar motionärerna. De citerar med instämmande vissa kritiska omdömen om kommitténs förslag. Vänsterpartiet kommunisternas mening är, säger motionärerna, att kärnkraften snarast bör avvecklas i Sverige.

## Utskottet

### Inledande översikt

Verksamheten på kärnenergiområdet regleras av en omfattande lagstiftning, betingad av de särskilda risker som sådan verksamhet är förknippad med. Lagarna på området kompletteras av ett stort antal förordningar. Grundläggande är lagen (1956:306) om rätt att utvinna atomenergi m. m. (atomenergilagen), som kom till när en fredlig användning av kärnkraften började bli aktuell i vårt land.

Atomenergilagen hänför sig till den första av tre huvudgrupper i vilka man kan dela in bestämmelserna på kärnenergiområdet. Denna grupp innefattar regler rörande anläggningar på kärnenergiområdet och klyvbart material m. m. I en andra grupp ingår bestämmelser avseende olycksberedskap m. m.

och i en tredje bestämmelser om skadeståndsansvar. Därutöver har åtskillig annan lagstiftning – om mineralfyndigheter, byggande, miljöskydd, transport av farligt gods osv. – betydelse för verksamhet på kärnenergiområdet.

Atomlagstiftningskommittén, som tillkallades år 1979, har haft i uppdrag att utreda möjligheterna att samordna den hittillsvarande lagstiftningen på kärnenergiområdet. Kommitténs förslag (SOU 1983:9) har i allt väsentligt godtagits av regeringen som underlag för den föreliggande propositionen. Detta innebär att samordningen inte drivs så långt som utredningsdirektiven förebådade. Den nya lag om kärnteknisk verksamhet som nu föreslås upptar uteslutande bestämmelser tillhörande den första av de nyss nämnda grupperna. Bestämmelserna om strålskydd vid kärnteknisk verksamhet får emellertid kvarstå i strålskyddslagen (1958:110), som i övrigt gäller för radiologiskt arbete. Även lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m. blir i huvudsak bestående. Vissa bestämmelser i denna förs dock över till den nya lagen, som i övrigt hämtar sitt innehåll från atomenergilagen, lagen (1977:140) om särskilt tillstånd att tillföra kärnreaktor kärnbränsle m. m. (villkorslagen) och lagen (1980:1123) om offentlig insyn i säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken.

Av de fyra nu nämnda lagar som helt eller delvis ersätts av den nya lagen var en, villkorslagen, vid sin tillkomst högst kontroversiell (NU 1976/77:23). Detta gällde särskilt kravet att en reaktorinnehavare skulle visa att det gick att åstadkomma en "helt säker slutlig förvaring" av ej upparbetat använt kärnbränsle eller av högaktivt avfall som erhållits vid upparbetning. Från den dåvarande oppositionens sida (s) hävdades att frågan om hur det angivna uttrycket skulle tolkas stod helt öppen och att lagen alltså resulterade i stor rättsosäkerhet för de berörda. Lagen var över huvud taget, anförde kritikerna, dels obehövlig för de syften som uppgavs, dels olämpligt utformad, dels skadlig därigenom att den kunde föranleda till förhastade beslut rörande hantering av använt kärnbränsle. Lagens förespråkare (m, c, fp) menade tvärtom att "helt säker" var ett adekvat uttryck för den mycket höga säkerhetsnivå som erfordrades. Sammanfattningsvis betecknade de lagen som både nödvändig och lämplig och som en förutsättning för att önskvärda nya villkor för kärnkraftsproducenterna skulle kunna göras gällande på ett från rättslig synpunkt tillfredsställande sätt.

Det förslag till ny lagstiftning på kärnenergiområdet som nu föreligger är ett uttryck för att de tidigare motsättningarna i betydande mån har dämpats. Inom atomlagstiftningskommittén, där de fem riksdagspartierna var representerade, har det rått enighet om att begreppet "helt säker slutlig förvaring" inte skulle överföras till den nya lagen. Fortsättningsvis skall i stället krävas en från säkerhets- och strålskyddssynpunkt godtagbar avfallshanteringsmetod. Samtidigt har också rått enighet om att den nya lagen skulle innefatta det väsentliga av villkorslagens innehåll i övrigt. Ingen har nu hävdat uppfattningen att bestämmelser i atomenergilagen skulle vara till fyllest som reglering av säkerhetsfrågorna.

Det sagda innebär inte att det har saknats motsättningar inom atomlagstiftningskommittén. Centerpartiets representant har i en reservation framfört krav dels på flera bestämmelser utöver dem som kommittén har varit enig om att förorda, dels på den ändringen i kommitténs förslag att upparbetning av använt kärnbränsle skulle förbjudas. Det sistnämnda kravet finns också i den reservation som vänsterpartiet kommunisternas företrädare har avgivit. Även i övrigt är dessa båda reservationer delvis samstämmiga, men den senare innehåller fler kompletterande önskemål och har som utgångspunkt att lagstiftaren måste åstadkomma "mycket mera bestämda och preciserade regler för den fortsatta kärnkraftsdriften i vårt land". En reservation av moderata samlingspartiets representant gäller lagstadgad rätt till ersättning åt reaktorinnehavare i vissa fall.

Vad som i jämförelse med nu gällande bestämmelser är nytt i den av regeringen föreslagna lagen om kärnteknisk verksamhet framgår i huvudsak av den inledande redogörelsen för propositionens innehåll (s. 1). Kraven för s. k. laddningstillstånd överensstämmer med kommitténs förslag och har sålunda redan berörts. Ett par andra punkter kan särskilt framhållas. Ansvar för omhändertagande av radioaktiva avfallsprodukter åläggs inte endast innehavare av kärnkraftsreaktorer utan envar som har tillstånd att bedriva verksamhet på kärnenergiområdet. Ansvaret skall gälla inte bara använt kärnbränsle och därifrån härrörande avfall utan allt det radioaktiva avfall som uppkommer i verksamheten. För utförsel skall tillstånd kunna krävas inte bara när det gäller utrustning och material utan också när det gäller teknologiöverföring, dvs. upplåtelse av tillverkningsrätt.

De tre motioner som har väckts med anledning av propositionen anknyter till de nämnda reservationerna i atomlagstiftningskommitténs betänkande. Centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna har dock inte begränsat sina yrkanden till sådant som har underbyggts genom reservationerna i kommittébetänkandet utan för fram en del krav därutöver. Det sistnämnda partiet begär i sin motion 1983/84:229 att riksdagen skall avslå propositionen och hos regeringen begära ett nytt lagförslag med skärpta och mera precisa bestämmelser i vissa angivna avseenden. I centerpartiets motion 1983/84:228 hemställs att riksdagen skall hos regeringen begära "förslag till ändring och komplettering av den i propositionen 1983/84:60 föreslagna lagstiftningen", likaledes i närmare angivna avseenden. Inom utskottet har klargjorts att även detta yrkande är att betrakta som ett yrkande om avslag på propositionen. Motiveringen är då att en del av de erforderliga ändringsförslagen är av den arten att de inte gärna kan utarbetas inom ramen för utskottsbehandlingen av ärendet.

De önskemål om ändringar i och kompletteringar till regeringens lagförslag som framförs i de båda sistnämnda motionerna tar utskottet i det följande upp ett efter ett. Därefter ställs frågan om lagförslagen i propositionen skall antas, eventuellt – beroende på riksdagens beslut beträffande enskilda punkter – såsom ett provisorium i avvaktan på ändrings- och

kompletteringsförslag från regeringen. Härvid får riksdagen också ta ställning till det yrkande på ett specifikt tillägg till regeringens lagförslag som förekommer i motion 1983/84:227 (m). Slutligen behandlar utskottet motionsyrkanden som går ut på programmatiska – och för regeringen direktivgivande – uttalanden av riksdagen utanför den aktuella lagstiftningens ram.

**Återkallelse av tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet**

För att få utnyttja ett erhållet driftstillstånd måste en reaktorinnehavare uppfylla vissa skyldigheter i fråga om forsknings- och utvecklingsverksamhet. Det kan emellertid, anförs det i propositionen, vara svårt att avgöra om en underlåtenhet i ett långsiktigt forskningsperspektiv är av sådan art och svårighetsgrad att möjligheten att återkalla tillståndet bör tillgripas. Påföljden för en reaktorinnehavares underlåtenhet vad gäller forsknings- och utvecklingsskyldigheten eller underlåtenhet att iaktta uppställda föreskrifter bör därför, heter det (s. 43), i första hand vara ett vitesföreläggande (enligt 22 §). En utväg är också att tillsynsmyndigheten övertar viss forskning på reaktorinnehavarens bekostnad. Mera påtagliga försummelser från säkerhets- eller strålskyddssynpunkt eller upprepade försummelser bör däremot kunna föranleda återkallelse av driftstillståndet. Föredraganden lämnar ett exempel på fall då återkallelse skulle kunna bli aktuell. 15 §, som gäller återkallelse av tillstånd, har – med viss ändring av kommitténs förslag till lagtext men i överensstämmelse med dess motivering – utformats i enlighet med den angivna principen. Försummad forskning skall sålunda kunna föranleda återkallelse endast om det föreligger synnerliga skäl från säkerhetssynpunkt.

Mot detta riktas invändning i motion 1983/84:228 (c). En förutsättning för att driftstillstånd inte skall återkallas bör vara att reaktorinnehavaren bedriver nödvändig forsknings- och utvecklingsverksamhet och avsätter tillräckliga medel för kärnkraftens avveckling, säger motionärerna. De begär därför att 15 § skall utformas enligt kommitténs förslag.

Utskottet ansluter sig till regeringens förslag på denna punkt. Den nyansering av sanktionssystemet som förespråkas i propositionen är enligt utskottets mening välmotiverad och fullt förenlig med de höga krav som lagen i en rad avseenden ställer på reaktorinnehavarna. Det system för fastställande av forsknings- och utvecklingsprogram som regeringen föreslår synes också innebära att riskerna för påtalbara försummelser från deras sida ytterligare minskar. Utskottet avstyrker således det yrkande i motion 1983/84:228 (c) som går ut på vidgad tillämpning av återkallelseinstitutet.

**Hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle**

Villkorslagen anger två olika metoder som en reaktorinnehavare kan välja mellan när det gäller att tillgodose lagens krav på hur det använda

kärnbränslet skall tas om hand. Den ena är upparbetning med åtföljande slutlig förvaring av det högaktiva avfall som erhålls därvid. Den andra är en slutlig förvaring av kärnbränslet utan att detta först upparbetas. De laddningstillstånd som har lämnats enligt villkorslagen grundas alla på upparbetningsavtal. Under de senaste åren har emellertid uppstått tvivel om att den metod som innefattar upparbetning är lämplig. Enligt atomlagstiftningskommittén talar olika skäl, främst hänsyn till riskerna för spridning av kärnvapen, för en slutförvaring av använt kärnbränsle utan föregående upparbetning. Föredragande statsrådet deklarerar också i propositionen (s. 45) att hon är kritisk mot upparbetningsalternativet. I propositionen föreslås emellertid varken att ett fullföljande av de redan ingångna upparbetningsavtalen skall förbjudas eller att upparbetningsmetoden på förhand skall uteslutas när det gäller laddningstillstånd för de två reaktorer i kärnkraftsprogrammet, Forsmark 3 och Oskarshamn 3, som alltjämt är under byggnad. Ännu har, påpekas det i propositionen, inte visats att en från alla synpunkter tillfredsställande lösning på avfallsproblemet kan uppnås genom direkt slutförvaring. Ett slutligt ställningstagande till vilken metod som bör användas skall baseras på långsiktig forskning i Sverige och andra länder. I nuvarande läge skall inga definitiva beslut fattas. Metoden med direkt slutförvaring föreslås få mycket hög prioritet i forsknings- och utvecklingsarbetet. Den föreslagna nya lagen talar till skillnad från villkorslagen inte om en upparbetnings- och en direktförvaringsmetod utan endast om att det för hantering och slutlig förvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som härrör från detta skall finnas en metod som kan godtas med hänsyn till säkerhet och strålskydd.

Såväl i motion 1983/84:228 (c) som i motion 1983/84:229 (vpk) påyrkas förbud mot upparbetning av använt kärnbränsle. Ett alltmer uppenbart samband mellan civilt och militärt utnyttjande av kärnkraft kräver detta, sägs det i den förra motionen. Samma uppfattning uttrycks mera utförligt i den senare motionen, där det också pekas på risker som är förknippade med de transporter som upparbetningen kräver. Enligt denna motion bör förbudet mot upparbetning kombineras med ett förbud mot export av använt kärnbränsle och alla redan ingångna upparbetningsavtal sägas upp. Ett motsvarande yrkande i motion 1983/84:228 (c) går ut på att regeringen skall lägga fram förslag till övergångsbestämmelser om hur det skall förfaras med redan ingångna upparbetningsavtal och dessutom en plan för återtagande av använt kärnbränsle som har skeppats ut men ännu inte hunnit upparbetas.

Som framgår av den redogörelse som nyss har lämnats ger regeringen i nuvarande läge klart företräde åt direktförvaringsmetoden. Eftersom det emellertid krävs ytterligare forskning kring och utveckling av denna metod och eftersom det f. n. inte finns behov av något slutgiltigt beslut i frågan finner utskottet liksom regeringen att det inte är lämpligt att ett förbud mot upparbetning tas in i lagen. De båda motionsyrkanden som syftar till ett sådant förbud avstyrks alltså. I konsekvens härmed avstyrks också de

yrkanden som gäller återtagande till Sverige av använt kärnbränsle som har utskeppats för upparbetning och förbud mot ytterligare utförsel av använt kärnbränsle.

**Slutförvaring av låg- och medelaktivt avfall**

Svensk Kärnbränsleförsörjning AB har nyligen fått tillstånd att under havsbottnen utanför Forsmark anlägga ett slutförvar för låg- och medelaktivt avfall. Tillståndet har lämnats av regeringen efter tillstyrkan av bl. a. koncessionsnämnden för miljöskydd, statens kärnkraftinspektion och Östhammars kommun. Vänsterpartiet kommunisternas representant i atomlagstiftningskommittén har i sin reservation krävt "ett klart förbud mot slutförvaring av kärnavfall under havsbotten" – att placera avfall i den planerade anläggningen skulle enligt reservanten vara att likställa med dumpning av avfall i havet. Samma synpunkt och krav återkommer i motion 1983/84:229 (vpk). En motion av den nämnde reservanten om att projektet skulle stoppas avstyrkte utskottet – med reservation av denne såsom representant för vänsterpartiet kommunisterna – i april i år, och den avslogs därefter av riksdagen. Reservationen i kommittébetänkandet berörs i propositionen (s. 48 f.) av föredragande statsrådet som förklarar att det i detta fall icke rör sig om dumpning enligt lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten. Det finns, säger föredraganden, inga skäl att företa någon ändring i den lagen. Hon betecknar det som närmast givet att prövningen av ett ärende om tillstånd för en sådan anläggning i särskilt hög grad kommer att inriktas på bedömningen av risken för radioaktiva läckage till vattnet. Dessa risker har, tillägger föredraganden, ingående prövats i det nyligen avgjorda tillståndsärendet.

Kritiken mot slutförvaret vid Forsmark fullföljs i motion 1983/84:229 (vpk). Lokaliseringen under havsbottnen strider, hävdar motionärerna, såväl mot internationell rätt som mot den nya lagens formulering om slutförvaring på ett säkert sätt. Motionärerna vidhåller alltså kravet på en lagbestämmelse om förbud mot slutförvar under havsbottnen.

Motionsyrkandet avstyrks av utskottet med hänvisning till vad som anförs i propositionen.

**Utförsel av utrustning och teknologi på kärnenergiområdet**

Med stöd av en bestämmelse i atomenergilagen har regeringen genom en förordning föreskrivit att utrustning och material för utvinning av atomenergi inte får föras ut ur landet utan tillstånd av regeringen. Vilka produkter som omfattas av förbudet finns specificerat i en bilaga till förordningen. "Icke-spridningshänsyn tillmäts en avgörande betydelse i den ingående prövning från fall till fall som sker när regeringen överväger frågor om tillstånd för svensk export på kärnkraftens område", uttalade den dåvarande utrikesmi-

nistern i riksdagens utrikesdebatt våren 1977. Senare regeringsskiften har inte inneburit någon ändring härvidlag. Som framgår av propositionen (s. 49 f.) är utförselkontrollen betingad av internationella åtaganden av olika slag. I den inledande översikten har framhållits att den föreslagna nya lagen om kärnteknisk verksamhet till den tidigare regleringen av utförseln lägger motsvarande restriktioner i fråga om teknologiöverföring. En annan utvidgning av tillståndskravet gäller s. k. dubbelanvändningsprodukter. Det rör sig härvid om utrustning som inte har konstruerats för användning på kärnenergiområdet men kan komma till användning för tillverkning av kärnladdningar.

Både från centerpartiets och från vänsterpartiet kommunisternas sida har inom atomlagstiftningskommittén begärts ett totalt förbud mot export inom kärnenergiområdet. Detta krav fullföljs nu i de två partimotionerna. Enligt motion 1983/84:228 (c) bör export av kärnreaktorer och reaktorkomponenter, kärnteknisk utrustning och kärnkraftsteknologi vara förbjuden. Totalförbud mot export av utrustning och teknologi på kärnkraftsområdet påyrkas i motion 1983/84:229 (vpk). Såväl atomlagstiftningskommittén som föredraganden i propositionen gör jämförelse med krigsmaterielexporten, påpekas det i denna motion. Motionärerna hävdar att det härvidlag råder en grundläggande skillnad. Så gott som hela svenska folket godtar en begränsad export av vapen, menar de, medan lika många är motståndare till att Sverige försöker etablera sig som försäljare av utrustning och teknologi på kärnkraftsområdet.

Det finns enligt utskottets mening inte anledning att gå längre i fråga om utförselreglering än vad som – i god överensstämmelse med vårt lands internationella åtaganden – föreslås i propositionen. Redan tidigare i år (NU 1982/83:24 s. 5) har utskottet uttalat att ett totalförbud mot export på kärnenergiområdet inte är motiverat. Utskottet kvarstår alltså vid denna uppfattning och avstyrker de båda motionsyrkandena i ämnet.

**Lokala säkerhetsnämnder**

Till den nya lagen om kärnteknisk verksamhet överförs bl. a. bestämmelserna i lagen (1980:1123) om offentlig insyn i säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken. Enligt denna lag finns vid vart och ett av landets fyra kärnkraftverk en lokal säkerhetsnämnd, vars flesta ledamöter tillsätts efter förslag av den kommun där kraftverket är beläget. Även anläggningar för hantering, lagring eller slutlig förvaring av kärnavfall skall enligt den nya lagen ha lokal säkerhetsnämnd. Kärnteknisk verksamhet bedrivs dessutom vid Studsvik Energiteknik AB i Nyköpings kommun och AB Asea-Atom i Västerås kommun. Dessa anläggningar omfattas inte av föreskrifterna om lokal säkerhetsnämnd. Det finns, sägs det i propositionen (s. 56), inte heller något uttalat behov av säkerhetsnämnder i dessa fall, eftersom verksamheten är av annan karaktär än vid kärnkraftverk och kärnavfallsanläggningar. Då

Studsvik Energiteknik och Asea-Atom står under tillsyn av statens kärnkraftinspektion och statens strålskyddsinstitut och dessa har skyldighet att sprida information får allmänheten, framhålls det, ändå viss insyn i förhållandena där.

Regeringens resonemang godtas inte av centerpartiet. Lokal säkerhetsnämnd måste finnas vid alla kärntekniska anläggningar, hävdas det i motion 1983/84:228. Detta innebär att nämnder bör inrättas i Nyköping och Västerås.

Utskottet anser liksom regeringen att föreskrifterna om lokal säkerhetsnämnd bör gälla för kärnkraftverk och avfallsanläggningar men att det inte är motiverat att låta dem omfatta sådana kärntekniska anläggningar som finns i Nyköpings och Västerås kommuner. Det bör, menar utskottet, ankomma på dessa kommuner att, om de skulle finna det angeläget, påkalla en ändring av bestämmelserna härvidlag. Det berörda yrkandet i motion 1983/84:228 (c) avstyrks alltså.

**Reglering av kärnkraftens avveckling**

Riksdagen angav efter folkomröstningen våren 1980 vissa riktlinjer för kärnkraftens framtida roll i energisystemet (NU 1979/80:70). Ingen ytterligare kärnkraftsutbyggnad skulle förekomma utöver de reaktorer som då var i drift, färdiga eller under arbete. Kärnkraften skulle avvecklas i den takt som skulle vara möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för att uppehålla sysselsättning och välfärd. Säkerhetssynpunkter borde vara avgörande för i vilken ordningsföljd reaktorerna skulle tas ur drift. Reaktorernas tekniska livslängd bedömdes vara ca 25 år. Med hänsyn därtill slogs det fast att den sista reaktorn i Sverige skulle stängas senast år 2010.

Bestämmelser om antalet reaktorer och om avvecklingsperiodens längd torde böra införas i lagstiftningen på atomenergiområdet, uttalade riksdagen vidare. Närmare överväganden om förutsättningarna och formerna härför ansågs böra ske inom ramen för atomlagstiftningskommitténs arbete. Kommittén har funnit att det inte finns några lagtekniska hinder mot att en bestämmelse av detta slag skulle införas i lagen. Kommittén har emellertid ifrågasatt behovet av en lagreglering, då frågan omfattas av de riktlinjer för kärnkraftens roll i energisystemet som riksdagen redan har godkänt. Erforderliga lagstiftningsåtgärder inför kärnkraftens utveckling år 2010 bör vidtas när alla frågor som behöver regleras finns klarlagda, menar kommittén. Dess förslag omfattar följaktligen inte någon bestämmelse om avvecklingen. Nästan alla remissinstanser har accepterat detta, och regeringen går på samma linje.

I motionerna 1983/84:298 (c) och 1983/84:229 (vpk) hävdas motsatt uppfattning. I anslutning till reservationer mot kommitténs förslag begärs här att det i lag skall slås fast att högst tolv kärnkraftsreaktorer får byggas och användas och att den sista av dessa skall tas ur drift senast år 2010.

Liksom regeringen godtar utskottet atomlagstiftningskommitténs ställningstagande på denna punkt. De båda motionsyrkandena i frågan avstyrks.

**Prövning av frågor om tillkomst och lokalisering av kärnteknisk anläggning**

En fråga om tillkomst och lokalisering av en anläggning på kärnenergiområdet prövas, såsom ordningen nu är, av regeringen dels enligt atomenergilagen, dels enligt 136 a § byggnadslagen. Tillstånd enligt den sistnämnda paragrafen kräver medgivande av vederbörande kommun. I propositionen diskuteras för- och nackdelar med den dubbla prövning som sålunda kommer till stånd. Slutsatsen blir att de dubbla prövningssystemen utgör en otillfredsställande ordning både för berörda myndigheter och för allmänheten. Med hänsyn till att byggnadslagstiftningen är föremål för översyn har emellertid atomlagstiftningskommittén inte lagt fram något förslag till ändring i detta avseende. Föredragande statsrådet påpekar (s. 68) att man vid översynen av prövningssystemet enligt 136 a § byggnadslagen överväger även möjligheterna att åstadkomma en samordning med annan lagstiftning. Hon har inte funnit anledning att föregripa översynsarbetet genom att nu lägga fram ett förslag som avser endast de kärntekniska anläggningarna.

Utskottet noterar att den lagrådsremiss med förslag till ny plan- och bygglag m. m. som har beslutats den 20 oktober 1983 inte upptar någon motsvarighet till 136 a § byggnadslagen. Avsikten anges vara att en motsvarande bestämmelse i stället skall införas i en lag om hushållning med naturresurser.

I motionerna 1983/84:228 (c) och 1983/84:229 (vpk) begärs att riksdagen nu skall göra ett uttalande som siktar till att den dubbla tillståndsprövningen hos regeringen skall upphöra. I den förra motionen föreslås ett uttalande av innebörd att den kommunala vetorätten mot anläggningar avsedda för kärnbränslecykeln med dess olika led måste bli bestående. Enligt den senare motionen bör riksdagen kräva bestämmelser om samordning av information och prövning vid tillkomsten av en kärnteknisk anläggning. De skilda prövningsförfarandena har visat sig vara en klar olägenhet, säger motionärerna.

Utskottet anser liksom regeringen att frågan om hur den nu berörda tillåtlighetsprövningen skall äga rum bör prövas i ett sammanhang. Vid de fortsatta övervägandena om en framtida motsvarighet till 136 a § byggnadslagen bör alltså ägnas särskild uppmärksamhet åt kommunernas möjligheter att påverka beslut om kärntekniska anläggningar. Något uttalande härutöver i denna sak vill utskottet inte förorda. De båda senast angivna motionsyrkandena avstyrks följaktligen.

**Uranprospektering och uranbrytning**

För brytning av uranhaltiga mineral krävs koncession enligt lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter (minerallagen). Om markägaren inte lämnar sitt medgivande fordras koncession även för undersökning av en sådan fyndighet. Därtill kommer – utom när det gäller mycket små kvantiteter – krav på särskilt tillstånd enligt atomenergilagen för förvärv, innehav, överlåtelse, bearbetning etc. av uran eller annat ämne som kan användas som kärnbränsle. Den ändring i minerallagen som måste göras när atomenergilagen avlöses av den nya lagen föreslås av regeringen bli utformad så att det blir klart att tillståndsplikten omfattar även material som inte har bearbetats av koncessionshavaren efter det att det togs upp ur gruvan.

Enligt motionerna 1983/84:228 (c) och 1983/84:229 (vpk) bör riksdagen gå väsentligt längre i fråga om reglering av uranutvinningen och lagstifta om förbud mot uranbrytning. Enligt den senare motionen – som i denna del anknyter till en reservation av vänsterpartiet kommunisternas representant i atomlagstiftningskommittén – bör även prospektering efter uran vara förbjuden.

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av näringsutskottet i olika sammanhang under de tre senaste åren (NU 1980/81:60, 1982/82:40, 1982/83:32). De har avslagits av riksdagen sedan utskottet – med reservationer från centerpartiets och vänsterpartiet kommunisternas sida – avstyrkt dem med hänvisning till att uranbrytning inte kan ske utan att tillstånd har givits enligt bl. a. minerallagen, miljöskyddslagen (1969:387) och 136 a § byggnadslagen. Utskottet finner inte skäl för något annat ställningstagande vid detta tillfälle.

**Regeringens lagförslag**

Förutom den rad av önskemål rörande den kärntekniska lagstiftningen som utskottet hittills har gått igenom finns ett yrkande i motion 1983/84:227 (m) som avser ett specifikt tillägg till 15 § i den föreslagna lagen om kärnteknisk verksamhet. Vad saken gäller är om det bör finnas en uttrycklig lagregel om att en reaktorinnehavare skall ha rätt till ersättning av staten för den förlust han lider om han får sitt tillstånd återkallat eller väsentligt ändrat utan att han har åsidosatt föreskrift eller villkor i koncessionen. Atomlagstiftningskommittén, som enligt sina direktiv skulle lämna förslag i detta ämne, har ansett att frågan om ersättning i de mera exceptionella situationer som det skulle röra sig om bör bli föremål för särskild prövning av domstol och avgöras med utgångspunkt i allmänna rättsprinciper. Något lagstadgande om rätt till ersättning i de avsedda fallen finns således inte i kommitténs förslag, och inte heller det slutliga lagförslaget från regeringen upptar något sådant.

Moderata samlingspartiets representant i kommittén har i en reservation pläderat för att lagförslaget skall kompletteras med en bestämmelse som ger

reaktorinnehavaren rätt att få ersättning vid en återkallelse av hans tillstånd som inte föranleds av säkerhets- och strålskyddsskäl. Vissa remissinstanser, däribland företrädarna för kraftindustrin, har menat att en sådan lagregel är påkallad.

Frågan har ingående diskuterats av lagrådet (s. 225–227). Lagrådets konklusion är följande. En reglering av ersättningsfrågan i den föreslagna lagen skulle få ta sikte på en lösning utanför skadeståndslagens tillämpningsområde. Härför skulle krävas särskild utredning. Det praktiska behovet av en lagreglering förefaller begränsat. Enligt lagrådets mening måste det godtas att lagförslaget saknar en särskild ersättningsregel för de fall som det är fråga om.

I motion 1983/84:227 begär moderata samlingspartiets representant i atomlagstiftningskommittén tillsammans med en partikamrat att riksdagen skall besluta om en sådan ersättningsregel som han tidigare har förespråkat i sin reservation till kommitténs betänkande.

Utskottet fäster stort avseende vid lagrådets uttalande och ansluter sig till kommitténs och regeringens uppfattning att en sådan ersättningsregel inte är påkallad. Med det sagda avstyrker utskottet motion 1983/84:227 (m).

I det föregående har utskottet behandlat de olika yrkanden om ändringar i och tillägg till den av regeringen föreslagna lagstiftningen som har framförts i motionerna 1983/84:228 (c) och 1983/84:229 (vpk). Dessa yrkanden har därvid genomgående avstyrkts. Genom sina motiveringar har utskottet i vissa fall uttryckligen anslutit sig till regeringens förslag. I övriga delar föranleder dessa inte någon erinran från utskottets sida.

Utskottet tillstyrker sålunda propositionen och avstyrker de båda nyssnämnda motionerna såvitt de går ut på att propositionen skall avslås.

Enligt utskottets mening borde det även från den utgångspunkt som anges i motionerna 1983/84:228 (c) och 1983/84:229 (vpk) vara rimligt att regeringens lagförslag nu antas av riksdagen, i så fall för att senare ändras och kompletteras enligt motionärernas önskemål. I jämförelse med den nu gällande lagstiftningen på området har nämligen den föreslagna betydande fördelar på punkter som icke berörs av deras yrkanden.

**Kärnkraftsblocken Forsmark 3 och Oskarshamn 3**

Ett yrkande i motion 1983/84:229 (vpk) som inte avser den föreslagna lagstiftningen är att riksdagen skall uttala att laddning av de båda kärnkraftsreaktorer som nu är under byggnad, Forsmark 3 och Oskarshamn 3, inte bör medges. Yrkanden av samma innebörd har tidigare avstyrkts av utskottet och avslagits av riksdagen. Senaste skedde detta våren 1983 (NU 1982/83:33 s. 40), då mot en reservation av vänsterpartiet kommunisternas representant. Motionärernas motivering är att det redan finns ett överskott på elenergi i Sverige och att de två reaktorerna därför inte behövs. Överskottet utgör, säger motionärerna också, en effektiv spärr mot införande av andra

energikällor, t. ex. naturgas och vindkraft.

Utskottet vill liksom tidigare hänvisa till att det nuvarande kärnkraftsprogrammet överensstämmer med resultatet av folkomröstningen våren 1980 och med beslut av riksdagen samma år. Motionsyrkandet avstyrks.

### Kärnvärmereaktorer

Ett annat yrkande i motion 1983/84:229 (vpk), av samma formella karaktär som det nyss nämnda, är att riksdagen skall uttala att "kärnvärmereaktorn Secure eller andra typer av reaktorer" inte bör införas i det svenska energisystemet.

Kärnvärmereaktorn Secure har utvecklats av och marknadsförs av AB Asea-Atom. Ett par gånger har näringsutskottet avstyrkt och riksdagen avslagit motionsyrkanden som har gått ut på att all utveckling av och allt arbete med Secure borde stoppas. Senast skedde det våren 1983 (NU 1982/83:33 s. 40 f.). Utskottet förde därvid – med reservation från centerpartiets och vänsterpartiet kommunisternas sida – följande resonemang. Det har bl. a. i interpellationssvar i riksdagen konstaterats att det inte föreligger några förutsättningar för introduktion av Secureanläggningar i Sverige. Så uttalade statsrådet Birgitta Dahl i februari 1983 (se NU 1982/83:33 s. 40) att någon Securereaktor inte ingår i det svenska kärnkraftsprogrammet och inte kan förekomma [där] i någon form i framtiden, "såsom riksdagen har fattat besluten efter folkomröstningen". Tillverkning av Securereaktorn är emellertid fullt förenlig med gällande rätt, och riksdagen har inte anledning att ingripa för att tillverkning av Securereaktorer för export skall förhindras.

Med hänvisning till de tidigare ställningstagandena avstyrker utskottet motion 1983/84:229 (vpk) i nu berörd del.

### Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *återkallelse av tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:228 yrkande 1 e,
2. beträffande *upparbetning av använt kärnbränsle*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:228 yrkandena 1 c och 2 och motion 1983/84:229 yrkande 2 b,
3. beträffande *anläggning för slutförvaring av låg- och medelaktivt avfall*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:229 yrkande 2 c,
4. beträffande *utförsel av utrustning och teknologi på kärnenergiområdet*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:228 yrkande 1 d och motion 1983/84:229 yrkande 2 d.

5. beträffande *lokala säkerhetsnämnder*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:228 yrkande 1 f.
6. beträffande *reglering av kärnkraftens avveckling*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:228 yrkande 1 a och motion 1983/84:229 yrkande 2 e,
7. beträffande *prövning av frågor om tillkomst och lokalisering av kärnteknisk anläggning*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:228 yrkande 3 och motion 1983/84:229 yrkande 2 a,
8. beträffande *förbud mot uranprospektering och uranbrytning*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:228 yrkande 1 b och motion 1983/84:229 yrkande 2 f,
9. beträffande *regeringens lagförslag*
   att riksdagen med avslag på motion 1983/84:227 och motion 1983/84:229 yrkande 2 i ifrågavarande del antar i proposition 1983/84:60 framlagda förslag till
   a) lag om kärnteknisk verksamhet,
   b) lag om ändring i strålskyddslagen (1958:110),
   c) lag om ändring i lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m.,
   d) lag om ändring i lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter,
   e) lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
   f) lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
10. beträffande *kärnkraftsblocken Forsmark 3 och Oskarshamn 3*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:229 yrkande 1 a,
11. beträffande *kärnvärmereaktorer*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:229 yrkande 1 b.

Utskottet hemställer dessutom

att detta ärende avgörs efter endast en bordläggning.

Stockholm den 20 december 1983

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

*Närvarande:* Nils Erik Wåäg (s), Tage Sundkvist (c), Gunnar Nilsson i Stockholm (s), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Per Westerberg (m), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m), Ivar Franzén (c), Nic Grönvall (m), Sylvia Pettersson (s) och Hugo Bergdahl (fp).

## Reservationer

**1. Återkallelse av tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet** (mom. 1)

Tage Sundkvist (c), Jörn Svensson (vpk) och Ivar Franzén (c) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "av återkallelseinstitutet" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det illavarslande att regeringen föreslår en uppluckring av de kriterier för återkallelse av driftstillstånd som atomlagstiftningskommittén – i anslutning till nu gällande rätt – har angivit i sitt förslag till lagtext. Kravet på "synnerliga skäl" från säkerhetssynpunkt för att återkallelse skall få ske är en långtgående inskränkning. Att en viss återhållsamhet med bruket av denna sanktion kan vara befogad kommer på ett mera väl avvägt sätt till uttryck i kommitténs motivering till paragrafen. Denna bör alltså, såsom begärs i motion 1983/84:228 (c), utformas i enlighet med kommitténs förslag.

*dels* att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *återkallelse av tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:228 yrkande 1 e som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

**2. Upparbetning av använt kärnbränsle** (mom. 2)

Tage Sundkvist (c), Jörn Svensson (vpk) och Ivar Franzén (c) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 8 med "Som framgår" och slutar på s. 9 med "använt kärnbränsle" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen ger ett klart företräde åt direktförvaringsmetoden. De skäl som anges i motionerna talar emellertid starkt för att ytterligare ett steg nu tas i form av att riksdagen föreskriver förbud mot upparbetning. Ett sådant förbud framstår som en naturlig följd av Sveriges anslutning till Förenta Nationernas icke-spridningsfördrag. Utskottet instämmer alltså i motionsyrkandena på denna punkt. Regeringen bör med beaktande av tidigare ingångna upparbetningsavtal utarbeta förslag till övergångsbestämmelser och dessutom framlägga en plan för återtagande av använt kärnbränsle som har utskeppats men ännu ej upparbetats.

*dels* att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *upparbetning av använt kärnbränsle*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:228 yrkandena 1 e och 2 och motion 1983/84:229 yrkande 2 b som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

**3. Anläggning för slutförvaring av låg- och medelaktivt avfall** (mom. 3)

Jörn Svensson (vpk) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Motionsyrkandet avstyrks" och slutar med "i propositionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det uppseendeväckande att regeringen på det sätt som sker negligerar de uppenbara risker för radioaktivt läckage ut i Östersjön som det planerade slutförvaret medför. När anläggningen väl har kommit till stånd och börjat fyllas med radioaktivt avfall finns ingen återvändo. Ett läckage då kan medföra vittgående skador. Riksdagen bör, anser utskottet, söka avvärja denna risk och därför begära förslag till en sådan lagbestämmelse som anges i den nu berörda delen av motion 1983/84:229 (vpk). Det är angeläget att regeringen effektuerar denna begäran snabbt.

*dels* att utskottet under 3 bort hemställa

3. beträffande *anläggning för slutförvaring av låg- och medelaktivt avfall*
   att riksdagen med bifall till motion 1983/84:229 yrkande 2 c som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

**4. Utförsel av utrustning och teknologi på kärnenergiområdet** (mom. 4)

Tage Sundkvist (c), Jörn Svensson (vpk) och Ivar Franzén (c) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Det finns" och slutar med "i ämnet" bort ha följande lydelse:

Det regelsystem rörande export av kärnkraftsutrustning som nu finns – och som enligt regeringens förslag i någon mån byggs ut – ger vissa möjligheter till kontroll av syftet med den export som blir aktuell. Någon garanti för att utrustningen endast kommer till civil användning går det dock inte att få. Flera stater, bl. a. i tredje världen, uppges vara i färd med att utveckla egna kärnvapen. Denna process möjliggörs genom import av utländsk kärnkraftsteknologi. Detta är ett starkt skäl för ett sådant totalförbud mot export på kärnenergiområdet som föreslås i motionerna 1983/84:228 (c) och 1983/84:229 (vpk). Ett annat viktigt skäl är att Sverige genom en utökad export på detta område blir alltmer bundet till kärnkraftstekniken – ett förhållande som står i stark motsättning mot den genom folkomröstningen fastslagna principen att kärnkraftsanvändningen i vårt land skall avvecklas.

*dels* att utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *utförsel av utrustning och teknologi på kärnenergiområdet*
   att riksdagen med bifall till motion 1983/84:228 yrkande 1 d och motion 1983/84:229 yrkande 2 d som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

**5. Lokala säkerhetsnämnder** (mom. 5)

Tage Sundkvist (c), Jörn Svensson (vpk) och Ivar Franzén (c) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning. Regeringen bör, anser utskottet alltså, med det snaraste lägga fram förslag om sådan lagändring att lokal säkerhetsnämnd blir obligatorisk även i Nyköpings och Västerås kommuner.

*dels* att utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *lokala säkerhetsnämnder*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:228 yrkande 1 f som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

**6. Reglering av kärnkraftens avveckling** (mom. 6)

Tage Sundkvist (c), Jörn Svensson (vpk) och Ivar Franzén (c) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Liksom regeringen " och slutar med "frågan avstyrks" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening anmärkningsvärt att atomlagstiftningskommittén och regeringen inte har efterkommit riksdagens klart uttalade önskemål på denna punkt. Riksdagen bör inte godta att frågan om kärnkraftens avveckling lämnas oreglerad i den nya lagstiftningen. Den bör således nu göra ett uttalande som förpliktar regeringen att utan dröjsmål lägga fram förslag om erforderliga bestämmelser om maximiantalet kärnkraftsreaktorer och om den tidpunkt då kärnkraftsavvecklingen skall ha slutförts.

*dels* att utskottet under 6 bort hemställa

6. beträffande *reglering av kärnkraftens avveckling*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:228 yrkande 1 a och motion 1983/84:229 yrkande 2 e som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

**7. Prövning av frågor om tillkomst och lokalisering av kärnteknisk anläggning** (mom. 7)

Tage Sundkvist (c), Jörn Svensson (vpk) och Ivar Franzén (c) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det liksom motionärerna angeläget att tillståndsprövningen när det gäller kärntekniska anläggningar samordnas och att kommunernas inflytande på detta område får göra sig gällande fullt ut i fråga om alla led i

kärnbränslecykeln. Riksdagen bör, anser utskottet, genom ett uttalande till regeringen av denna innebörd lämna direktiv för de fortsatta övervägandena om en framtida motsvarighet till 136 a § byggnadslagen.

*dels* att utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande *prövning av frågor om tillkomst och lokalisering av kärnteknisk anläggning*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:228 yrkande 3 och motion 1983/84:229 yrkande 2 a som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

**8. Förbud mot uranprospektering och uranbrytning** (mom. 8)

Tage Sundkvist (c), Jörn Svensson (vpk) och Ivar Franzén (c) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Motsvarande motionsyrkanden" och slutar med "detta tillfälle" bort ha följande lydelse:

Det svenska kärnkraftsprogrammet är nu klart tidsbegränsat. Det råder enighet om att det uran som erfordras för det kan anskaffas från andra länder. Följaktligen behövs inte någon uranbrytning i Sverige – en verksamhet som f. ö. knappast skulle kunna bli lönsam. Två andra omständigheter som motiverar ett förbud mot uranbrytning är att en sådan skulle kunna bidra till att öka riskerna för kärnvapenspridning och att den skulle vara förenad med mycket stora miljöproblem. De angivna skälen talar, anser utskottet, starkt för att uranbrytning och då naturligen även uranprospektering helt förbjuds. Riksdagen bör ansluta sig till de båda motionsyrkandena härom och begära lagförslag i detta ämne från regeringen.

*dels* att utskottet under 8 bort hemställa

8. beträffande *förbud mot uranprospektering och uranbrytning*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:228 yrkande 1 b och motion 1983/84:229 yrkande 2 f som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

**9. Regeringens lagförslag** (mom. 9)

Sten Svensson, Per Westerberg, Per-Richard Molén och Nic Grönvall (alla m) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Utskottet fäster" och slutar med "skall avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att en reaktorinnehavares rätt till ersättning i sådana fall som här har nämnts blir reglerad i lag. Detta bör ske genom att 15 § i den föreslagna lagen om kärnteknisk verksamhet kompletteras på det sätt som anges i motion 1983/84:227 (m).

I det – – – (=utskottet) – – – utskottets sida.

Utskottet tillstyrker sålunda regeringens förslag – med det tillägg som nyss har förordats – och avstyrker de båda nyssnämnda motionerna såvitt de går ut på att propositionen skall avslås.

*dels* att utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *regeringens lagförslag*

att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:60, med bifall till motion 1983/84:227 och med avslag på motion 1983/84:229 yrkande 2 i ifrågavarande del antar i propositionen framlagda

a) förslag till lag om kärnteknisk verksamhet, detta dock med ändrad lydelse av 15 § enligt *alternativt förslag* i det följande:

*Regeringens förslag* *Alternativt förslag*

15 §

Ett tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet kan återkallas av den som har meddelat tillståndet om

1. villkor eller föreskrifter som uppställts med stöd av 8 eller 9 § i något väsentligt avseende inte iakttas,
2. vad som föreskrivs i 11 eller 12 § inte iakttas och det föreligger synnerliga skäl från säkerhetssynpunkt, eller
3. det i annat fall föreligger synnerliga skäl från säkerhetssynpunkt.

*Om ett tillstånd återkallas utan att tillståndsinnehavaren har åsidosatt uppställda villkor och föreskrifter, är han berättigad att erhålla ersättning av staten för förlust till följd av åtgärd som han har vidtagit med anledning av tillståndet.*

b) förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (1958:110),

c) förslag till lag om ändring i lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m.,

d) förslag till lag om ändring i lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter,

e) förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),

f) förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

**10. Regeringens lagförslag** (mom. 9)

Tage Sundkvist (c), Jörn Svensson (vpk) och Ivar Franzén (c) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "deras yrkanden" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående behandlat de olika yrkanden om ändringar i och tillägg till den av regeringen föreslagna lagstiftningen som har framförts i motionerna 1983/84:228 (c) och 1983/84:229 (vpk). Denna genomgång visar att regeringens förslag lider av allvarliga brister. Viktiga bestämmelser saknas, och andra är alltför uddlösa. Riksdagen kan enligt utskottets mening i detta läge inte göra annat än att avslå propositionen och begära att regeringen lägger fram ett nytt, mera tillfredsställande förslag till lagstiftning på kärnenergiområdet. Utskottet tillstyrker sålunda de båda motionerna såvitt de går ut på ett sådant beslut av riksdagen.

*dels* att utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *regeringens lagförslag*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:229 yrkande 2 i ifrågavarande del avslår proposition 1983/84:60 och motion 1983/84:227 och hos regeringen hemställer om nytt förslag till lagstiftning på kärnenergiområdet.

**11. Kärnkraftsblocken Forsmark 3 och Oskarshamn 3** (mom. 10)

Jörn Svensson (vpk) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "Motionsyrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet stöder motionärernas förslag. Den beslutade avvecklingen av kärnkraften underlättas väsentligt om de båda återstående reaktorerna inte färdigställs och laddas. Därigenom minskar också mängden radioaktivt avfall. Det bör vara regeringens sak att snarast vidta åtgärder för att arbetet på de båda nämnda reaktorerna skall avbrytas.

*dels* att utskottet under 10 bort hemställa

10. beträffande *kärnkraftsblocken Forsmark 3 och Oskarshamn 3*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:229 yrkande 1 a som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

**12. Kärnvärmereaktorer** (mom. 11)

Sten Svensson, Per Westerberg, Per-Richard Molén och Nic Grönvall (alla m) anser att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Med hänvisning" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Det är numera uppenbart att användningen av fossila bränslen har mycket skadliga verkningar på miljön. Inte minst därför utgör kärnvärmereaktorer av typ Secure ett intressant alternativ till förbränningsanläggningar av olika slag. Utskottet finner en omprövning av den hittillsvarande negativa inställningen till Securereaktorer motiverad. Följaktligen avstyrker utskottet yrkandet i motion 1983/84:229 (vpk) om att riksdagen skall uttala sig mot utnyttjande av kärnvärmereaktorer.

**13. Kärnvärmereaktorer** (mom. 11)

Tage Sundkvist (c), Jörn Svensson (vpk) och Ivar Franzén (c) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Med hänvisning" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att det, såsom framgår av det sagda, inte föreligger några förutsättningar för introduktion av Secureanläggningar i Sverige. Det är då uppenbarligen olämpligt att värdefulla utvecklingsresurser och en betydande produktionskapacitet satsas på denna teknik.

Av det interpellationssvar i ämnet som lämnades i början av detta år framgår att regeringen beaktar de synpunkter som här har anförts. Utskottet finner det angeläget att riksdagen nu klart ansluter sig till vad statsrådet Dahl anförde i denna fråga i den nyssnämnda interpellationsdebatten. Därmed tillgodoses motion 1983/84:229 (vpk) i här aktuell del.

*dels* att utskottet under 11 bort hemställa

11. beträffande *kärnvärmereaktorer*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:229 yrkande 1 b som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

## Särskilt yttrande

**Kärnkraftsblocken Forsmark 3 och Oskarshamn 3** (mom. 10)

Tage Sundkvist (c) och Ivar Franzén (c) anför:

Enligt riksdagsmajoritetens tolkning av folkomröstningsresultatet skall kärnkraftsblocken Forsmark 3 och Oskarshamn 3 färdigställas och brukas till år 2010.

Centerpartiet har upprepade gånger hävdat att denna tolkning är felaktig och att uttrycket "högst - - - 12 kärnkraftsreaktorer" mycket väl rymmer möjligheten att utbyggnaden begränsas till tio kärnkraftsblock.

Samtidigt har centerpartiet klart visat att betydande samhällsekonomiska vinster skulle ha gjorts om byggandet av Forsmark 3 och Oskarshamn 3 hade avbrutits omedelbart efter folkomröstningen och frigjorda resurser i stället hade använts för energihushållning och alternativ energi. Därtill skulle kärnkraftens avfallsproblem ha minskat i motsvarande omfattning.

Centerpartiet har förbundit sig att acceptera folkomröstningsresultatet och har konsekvent stått kvar vid detta löfte även när riksdagsmajoriteten har missbrukat sin tolkningsrätt. Vi får därför i dag inskränka oss till att konstatera att majoritetens tolkning av folkomröstningsresultatet har blivit en belastning för samhällsekonomin och försvårar kärnkraftsavvecklingen.

## Innehåll

*Ärendet* ..... 1

*Propositionen* ..... 1
Huvudsakligt innehåll ..... 1
Förslag ..... 2

*Motionerna* ..... 2
Yrkanden ..... 2
Motivering ..... 3

*Utskottet* ..... 4
Inledande översikt ..... 4
Återkallelse av tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet ..... 7
Hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle ..... 7
Slutförvaring av låg- och medelaktivt avfall ..... 9
Utförsel av utrustning och teknologi på kärnenergiområdet ..... 9
Lokala säkerhetsnämnder ..... 10
Reglering av kärnkraftens avveckling ..... 11
Prövning av frågor om tillkomst och lokalisering av kärnteknisk anläggning ..... 12
Uranprospektering och uranbrytning ..... 13
Regeringens lagförslag ..... 13
Kärnkraftsblocken Forsmark 3 och Oskarshamn 3 ..... 14
Kärnvärmereaktorer ..... 15
Hemställan ..... 15

*Reservationer*
1. Återkallelse av tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet (c, vpk) ..... 17
2. Upparbetning av använt kärnbränsle (c, vpk) ..... 17
3. Anläggning för slutförvaring av låg- och medelaktivt avfall (vpk) 18
4. Utförsel av utrustning och teknologi på kärnenergiområdet (c, vpk) ..... 18
5. Lokala säkerhetsnämnder (c, vpk) ..... 19
6. Reglering av kärnkraftens avveckling (c, vpk) ..... 19
7. Prövning av frågor om tillkomst och lokalisering av kärnteknisk anläggning (c, vpk) ..... 19
8. Förbud mot uranprospektering och uranbrytning (c, vpk) ..... 20
9. Regeringens lagförslag (m) ..... 20
10. Regeringens lagförslag (c, vpk) ..... 21
11. Kärnkraftsblocken Forsmark 3 och Oskarshamn 3 (vpk) ..... 22
12. Kärnvärmereaktorer (m) ..... 22
13. Kärnvärmereaktorer (c, vpk) ..... 22

*Särskilt yttrande*
Kärnkraftsblocken Forsmark 3 och Oskarshamn 3 (c) ..... 23

***minab/gotab*** Stockholm 1983 77457